

Langue Française, Société Française d'Études du Seizième Siècle, Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie w Londynie, Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie w Londynie, Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie i Stowarzyszenia Pisarzy Polskich w Warszawie.

ANDRZEJ M. BRZEZIŃSKI
Uniwersytet Łódzki

<https://doi.org/10.18778/1644-857X.7.01.13>

Tekst Laudacji

Panie Rektorze, Wysoki Senacie, Szanowni Państwo

Przypadł mi zaszczyt promowania Profesora Tadeusza Wyrwy do tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego, nadanego Mu, na wniosek Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego, uchwałą Senatu w dniu 16 kwietnia 2007 r.

Ten honorowy tytuł stanowi wyraz uznania naszego środowiska akademickiego dla nieustrudzonej pracy badawczej i wielce owocnej twórczości naukowej Profesora Tadeusza Wyrwy, jednego z najbardziej znanych i cenionych humanistów polskich na uchodźstwie.

Dorobek naukowy Profesora Tadeusza Wyrwy jest obszerny i wszechstronny, obejmujący oryginalne prace z dziedziny prawa państwowego, politologii i historii odnoszące się do różnych regionów geograficznych – krajów Ameryki Łacińskiej, Europy Zachodniej i Polski – w przedziale chronologicznym od Renesansu po teraźniejszość. Jego książki publikowane w wydawnictwach francuskich oraz w polskich oficynach wydawniczych emigracyjnych, a w ostatnim dziesięcioleciu także w Polsce, miały znakomite recenzje. Profesor Tadeusz Wyrwa zyskał trwałe miejsce i duży prestiż w środowisku naukowym francuskim i polskim – emigracyjnym i krajowym.

Droga do kariery naukowej Profesora Tadeusza Wyrwy była nadzwyczaj trudna. Los nie szczędził Mu różnorodnych wyzwań i bolesnych doświadczeń. Podczas drugiej wojny światowej był żołnierzem Podziemia na Kielecczyźnie, najpierw łącznikiem,

a następnie partyzantem w oddziale AK dowodzonym przez ojca – Józefa Wyrwę. W 1945 r. został aresztowany, przesłuchiwany w UB i więziony, najpierw w Końskich, a następnie w Łodzi, skąd zdołał uciec. W 1947 r., zagrożony ponownym aresztowaniem, podjął decyzję o opuszczeniu Polski i przedostał się do Niemiec Zachodnich. Na uniwersytecie w Kilonii przez dwa lata studiował prawo. W 1949 r. zdecydował się wyjechać do Stanów Zjednoczonych. Tutaj, na początku 1950 r., popadł w spór z władzami odmawiając, jako uchodźca polityczny i obywatel polski, wcielenia go do armii amerykańskiej. Po dwuletnim procesie sąd amerykański podzielił jego racje i uznał za niewinnego. Jednak skutki konfliktu, nagłośnień przez prasę amerykańską i polonijną, uniemożliwiły mu osiedlenie się w Stanach Zjednoczonych na stałe.

W 1952 r. Tadeusz Wyrwa wyjechał do Hiszpanii. W Madrycie ukończył w przyspieszonym trybie studia uniwersyteckie i otrzymał stopień doktora z zakresu nauk politycznych w 1958 r. Dwa lata później uzyskał doktorat w dziedzinie nauk politycznych w Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie. Od 1960 r. zamieszkał we Francji, gdzie – poświęcając się pracy naukowej – uzyskał kolejne doktoraty: prawa na Uniwersytecie Paryskim w 1963 r. oraz Lettres et Sciences Humaines na Sorbonie pięć lat później.

W 1964 r. Tadeusz Wyrwa rozpoczął pracę w prestiżowym Centre National de la Recherche Scientifique w Paryżu, znajdując wreszcie stabilizację zawodową i warunki dla rozwoju działalności naukowo-badawczej. Wraść w życie naukowe francuskie i polskie emigracyjne. Stał się wieloletnim współpracownikiem Jerzego Giedroycia, drukując liczne artykuły, eseje i recenzje na łamach „Kultury” i wydawanych przez Instytut Literacki „Zeszytów Historycznych”.

Profesor Tadeusz Wyrwa powiedział o sobie, że jest „naukowcem z przypadku, historykiem z zamiłowania, a partyzantem z natury”. To właśnie natura partyzanta – jak śmiem sądzić – zdecydowała o Jego zwycięskiej walce z trudnościami emigracyjnej tułaczki i osiągnięciu zamierzonych celów.

Zamiłowanie Profesora Tadeusza Wyrwy do historii zaowocowało imponującym dorobkiem, w którym poczesne miejsce zajmują prace z najnowszych dziejów Polski. Jego książki i artykuły, doskonale udokumentowane w wyniku żmudnych poszukiwań archiwalnych, cechuje autorska niezależność i dochodzenie do prawdy zwłaszcza tam, gdzie jest ona świadomie pomijana bądź fałszowana. Stanowią bezkompromisowy rozrachunek z najnow-

szą historią Polski, której początek Profesor datuje na lata 1939–1945. Tematyka poruszanych przez Profesora problemów obejmuje dzieje sprawy polskiej w okresie drugiej wojny światowej i w pierwszych latach powojennych ukazywane w kontekście międzynarodowym, historię emigracji polskiej, różne aspekty stosunków polsko-francuskich w minionym stuleciu oraz historię historiografii polskiej – emigracyjnej i krajowej.

Ogromną zasługą Profesora Tadeusza Wyrwy jest przybliżanie dziejów Polski, w powiązaniu z kwestiami europejskimi i globalnymi, kręgom odbiorców frankofońskich. Publikowane przez Profesora francuskojęzyczne książki i artykuły ukazują rolę Polski w budowie cywilizacji europejskiej w różnych okresach jej dziejów. W dobie Renesansu była to wcielana w życie idea tolerancji, w okresie drugiej wojny światowej podobieństwo polskich i francuskich wizji zjednoczonej Europy, wreszcie walka z okupantem w czasie wojny i powojenne zmagania z komunistycznym totalitaryzmem, w imię wspólnej dla Europy idei wolności.

Prace Profesora Tadeusza Wyrwy z najnowszej historii Polski nie są pisane „ku pokrzepieniu serc”, ale dla przywrócenia społeczeństwu polskiemu prawdy o narodowej historii i wyciągnięcia z niej właściwych wniosków. W opublikowanej w Wydawnictwie Norbertinum w 2004 r. książce *Postannictwo historii czasu pogardy i zakłamania* Profesor Tadeusz Wyrwa odwołuje się do dorobku wybitnych dziejopisarzy polskich okresu Oświecenia i XIX w., podkreślając aktualność podnoszonych przez nich wówczas zasad i zadań historii – dochodzenia do prawdy i spełniania przez historię funkcji wychowawczej. Przypomnienie tych zasad i zadań jest szczególnie ważne i konieczne w obecnej dobie, gdy utrzymuje się zjawisko manipulowania historią w zależności od określonych potrzeb.

Ukazując prawdę, niekiedy gorzką i bolesną, oraz obalając narosłe w historiografii mity, Profesor Tadeusz Wyrwa dokonuje ocen ostrych i jednoznacznych. Wytykając błędy władz i wady narodowe, podkreśla również momenty pozytywne, godne najwyższego uznania. W tym zawiera się wychowawcza rola pisarstwa historycznego Profesora, pobudzająca czytelnika do krytycznej refleksji nad dziejami ojczystymi. We *Wstępie* do wspomnianej książki, *Postannictwo historii czasu pogardy i zakłamania*, Profesor Tadeusz Wyrwa napisał: „Obecnie, mimo różnych przeciwności, można i należy zostawić świadectwo tego co było w dobrym i złym znaczeniu: jedno dla zwalczania błędów, żeby się nie powtarzały, drugie dla przekazania tradycyjnych wartości – jakie zawsze sprawdzały się w najtrudniejszych okresach Polski – które powin-

ny przetrwać i służyć następnym pokoleniom w odbudowie zarówno naszego kraju, jak i naszego kontynentu z jego chrześcijańskim dziedzictwem. Taka jest przewodnia myśl tej książki, bo takie jest posłannictwo historii, tak jak ja je rozumiem”.

Prace Profesora Tadeusza Wyrwy, naukowca i pisarza, przywracają historii wiarygodność, uczą i wychowują czytelników, pobudzają ich zainteresowanie dziejami narodowymi. Pisane piękną polszczyzną, wyróżniają się bogactwem warsztatu i oryginalnością stylu. Posługując się chętnie formą eseju, Profesor Tadeusz Wyrwa wprowadza niekiedy w narracji historycznej elementy wspomnień oraz rozważań dotyczących współczesnych problemów politycznych bądź społecznych. Często posługuje się cytatami, chcąc jak najbardziej dokładnie opierać się na odkrytym w archiwach materiale źródłowym. Świadomie używa – jak pisze we *Wstępie* do książki *Bezdroża dziejów Polski* – „ciężkich argumentów” i „cierpkich słów”, aby pobudzić czytelnika do refleksji.

W pisarstwie Profesora Tadeusza Wyrwy krytyczny rozrachunek z niedawną przeszłością Polski często idzie w parze z patriotyczną troską o jej teraźniejszość i przyszłość, samodzielne odzyskanie przez Polskę własnej tożsamości, jej godne miejsce i rolę w Europie. Profesor jest wnikliwym obserwatorem biegu wydarzeń w Polsce po 1989 r., dostrzegając słabości i niedostatki dokonujących się przemian politycznych i społecznych. W opublikowanej w tym roku przez Norbertinum książce *Pokoleniowe rozstaje dróg*, Profesor Tadeusz Wyrwa podkreśla konieczność przywrócenia społeczeństwu, a zwłaszcza młodemu pokoleniu, właściwego znaczenia idei patriotyzmu, wypaczonej w komunistycznej i postkomunistycznej polskiej rzeczywistości. Wskazuje, że patriotyczne wychowanie i postawa młodzieży, jej zaangażowanie w budowanie suwerennej polskiej państwowości, zależeć będzie od dobrego przykładu starszych pokoleń. „Dlatego każdy z nas – pisze Profesor – jest odpowiedzialny za stan młodzieży, za to, co ona dziś reprezentuje i co będzie reprezentować w przyszłości”.

Panie Rektorze, Wysoki Senacie, Szanowni Państwo

Poprzez nadanie tytułu doktora honoris causa Profesor Tadeusz Wyrwa staje się członkiem akademickiej wspólnoty Uniwersytetu Łódzkiego. Ten szczególny związek z wybitnym erudyta i humanistą cenionym we Francji i w Polsce, spełniającym swe powo-

łanie w bezkompromisowym ukazywaniu drogi do prawdy narodowych dziejów, człowiekiem silnego charakteru, wiernym głoszonym zasadom, jest dla nas wielkim zaszczytem. Należy mieć nadzieję, że przynależność Profesora Tadeusza Wyrwy do grona profesorów Uniwersytetu Łódzkiego sprawi, iż nasza Alma Mater będzie jeszcze lepiej i piękniej spełniać swoje akademickie posłannictwo.

ANDRZEJ M. BRZEZIŃSKI
Uniwersytet Łódzki